

0+

*"Поро пиалан улыт яндар шўман-влак:
пуло Юмым уажыт" (Мф. 5:8).*

ШҰМ-ЧОН ИЗОЛЫК

2013 ий, март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 4-тӱ (84) №, 2020 ий, апрель

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

Руш Православный Черкысе
Марий митрополийын
ўшанле шочшыжо-влаклан
Йошкар-Олан да Марий Элын
митрополитше Иоаннын
КҮГЕЧЕ САЛАМЛЫМАШЫЖЕ

ХРИСТОС ЫЛЫЖ КЫНЕЛЫН!

Черке тиде куанле ой дене
Христосын волгыдын ылыж
кынелмыж нерген увертара. Кажне
енын шўм-чонжо тичмаш куан дене
темын юарла, вет Иисус Христос
колымаш гыч ылыж кынелмыж дене
ончыкыжым меат тыгак ылыжын
кертына манмым пенгыдемда.

Юмо чыланнам курымашлык
илышаным ыштен, сандене ме
илышым йоратена да тудым аралаш
тыршена. Чоннажат Юмын гаяк,
сандене курымаш. Мландымбалне
тудо шўлык дене авалтын, нигуштат
ласкалыкым ок му, эрыкым пуйто
кычалеш, курымашлык да тымык
илышым ылынеже. Сандене ме
чот йывыртен мурена: «Христос
колымаш гыч ылыж кынелын,
колымыж дене колымашым сенен
да шўгарыште улшо-влаклан
илышым пуэн». Ылыж кынелмыж
дене Пылпомышысо ылышыш
корным почын.

Умбакеже – 2-шо лаштыкыште.

Тукымнан языкан илышжлан көра йомдарыме курымаш илышым Господь угыч мыланна пörтылтен. Христосын ылыж кынелмыж деч ончычсо пагытыште илыше-влак тамыкышке логалыныт, а Христосын ылыж кынелмыж дене чылажат вашталтын. Христос Шкенжын колымыж дене колымашым сенен, курымашлык илышым пöлеклен, Тудо сатанам сорлыклен да вожылмашыш пуртен, диавол да тудын осал тüşкаже ваштареш кучедалаш мыланна вийым пуэн. Христосын колымыж дене чыла шем вий сеналтын, ынде колымаш деч нигö ок лүд, санденак дыр «Христос ылыж кынелын» мурым колмек, шүм-чонна куанен юарла. Нимогай вес пайремлан ме тынар огына куане. Христос шке ылыжмыж дене мемнамат ылыжтен да илышым пуэн.

Юмо деч тыгай суапым налын, ме Ылыж Кынелше Христосын ямдылыме волгыдо курымаш илышыш логалаш тыршышаш улына. Тиде корно куштылгак огыл. Тудым эртыме годым айдемылан осалым сенаш поро пашам утларак ыштымыже полша, поро паша гына сайышке конда, вет тидланже Черке мемнам туныкта. Архимандрит Иоанн (Крестьянкин) тыгерак ойла: «Сулыкан кумылшупшмашна ваштареш тавадан шогалмына да поро пашам утларак шуктымына дене гына курымашлык волгыдо илышыш шуын кертына».

Йöратыме ача, иза-шольо, ака-шүжар-влак, уло шүм-чонем дене тендам кугу да куанле – Христосын Волгыдын Ылыж Кынелме – пайрем дене саламлем. Тек Кугече йöдын суапле волгыдыжо шүмдам куанлын волгалтара. Тек тиде волгыдо мландымбалне илыме кечыдан поро шонымаш дене темше кажне татышкыже возеш.

ХРИСТОС ЧЫНЖЫМАК ЫЛЫЖ КЫНЕЛЫН!

Христосын Кугечыже.
Йошкар-Ола. 2020 ий.

ВАШЛИЯШ МЕАТ ЯМДЕ УЛЫНА

Садыште кайык моторын мура,
Лумат изишак веле кодын.
Таче Кугу пүтö дечын вара
Христос чынак ылыж кынелын.
Лудына Евангелийым: сад, теке верже,
Кушакын пыштеныт Иисусым.
Толын тушко Мария: «Но кушто гын
Шкеже?»

Вашлийын олмешыже Суксым.
Палена, кум кече гыч ылыж кынелын,
Толын Тудо апостол-влак деке.
«Лийже мир тыланда», – чылаамат

саламлен,
Кузе чучын чоныштлан нунын?
Калык верч оранен, колымашым сенен.
Кечыжат таче лектын чүчкен.
Пүртүс помыжалтын, пайремым вучен,
Моткочак шүмнаже пырткен.

– Христос ылыж кынелын! – ойлена
йивыртен,
– Чынак ылыжын! – вашмутым кол(ы)на.
Апостол-влак семын Христос дене таче
Вашлияш меат ямде улына.

Лидия АЛПАЕВА.

ВОЛЖСК ДА ШЕРНҮРЫН ЕПИСКОПШО ФЕОФАНЫН КҮГЕЧЕ САЛАМЛЫМАШЫЖЕ

Юмо дене ушнымаште йӱратыме ача-влак, пагалыме иза-шольо, ака-шӱжар-шамыч!

Христос ылыж кыселме волгыдо кечын тендан деке куан увер дене вашкем да уло шӱм-чонем дене Кугече саламем колтем:

ХРИСТОС ЫЛЫЖ КЫСЕЛЫН!

Юмылан ўшаныше чыла енын чонжо тиде саламлымашлан куана да ик йӱк дене вашешта: «Чынжымак ылыж кыселын!» Шӱмна кугу куан да йывыртымаш дене темеш, ме умылена: Иерусалим олаште ятыр ий ожно лийше событий кажне енын да уло айдеме тукумын ылышыжым вашталтен. Нине мутлаште сенымаш нерген увер, чоным почмаш, куанаш ўжмаш, йӱратымашым чапландарымаш да тынысым тыланымаш иктыш ушненыт.

Христос ылыж кыселме кече – тиде мемнан христиан ўшаннам пенгыдемдымаш. Господь Иисус Христосын туныктымашо Юмын туныктымаш дене иктак, тудо айдемылан утаралташ

пуалтын. Ылыж кыселмыж дене Христос тӱням уэмден да языком сепен лекташ чылалан вийым пуэн. Ты вийым кажныже шӱмыштыжӱ шижын да шке ылышышкыже пуртен кертеш. Кугечым пайремлымына дене ме ылыш корнынам шуаш, духовно виягаш, порылык ден чыным шараш ўшаным налына. Кызытсе жапыште чон корштен шекланена: вет шукынжо шӱмыштышт утарыше ўшаным огыт ашне. Лач Юмылан ўшаныдымаш айдемын чоныштыжо шӱлыкым шочыкта, эрласе кечылан ўшаныдымым ышта, экономикым лунчырта, улыдымашым тарвата да сарым тӱналыктен кертеш. Ушан деч посна айдеме эрыкдыме, пычкемышым шарыше озан кидыштыже тудо ойым колыштшо саркуралыш пеш куштылгын савырнен кертеш. Ушан деч посна ылыше ен Юмын йӱратымашыж деч посна кодеш, сандене кӱраныше, вес енын куанжылан сырыше лиймыжым шкежат шекланен ок шукто. Тудын шӱм-чонжо ужмышудымаш дене темеш, «Юмын Чынже курымаш» манмым монден, чын корно гыч пеш вашке коранеш. Илышым пуышо Христос Кугече кечын тамыком сепен, кажнымым, ойыркалыде, ылыж кыселмылан куанаш, Юмылан ўшанаш да ўшанле кодаш ўжын. Илышыште вашлиялтше кеч-могай нелылыкым ончыде, Евангелийыште возымым шуктен, нигӱм шылталыде, Утарышынан святой лӱмжым чапландарен илаш кӱштен.

Юмын ўжмашыжым колын, куанен да тауштен, яндар да волгыдо тул деке лишемына, Христосын ылыж кыселме волгыдыж дене волгалтына. Тек тиде волгыдо тӱнясе шоям пытара, мыланна Чап Кугыжанышыш ўшанле корным ончыкта.

Илышыште эн кӱкшӱ шонымаш – Юмын йӱратымашыж дене авалтын ылыж кыселаш. Но ме проститлаш да лишылна-влакым (кӱн верч Утарышына мландымбаке толын, орланен, колен да ылыж кыселын) йӱраташ огына тунем гын, тиде шонымашыш огына шу. Мемнам Тудын йӱратымашыже, ӱрыктарышын ылыж кыселмыже да сылне Кугече куан пырляшке ушеныт, сандене Кугечым палемдаш эн сай йӱн – тиде поро пашам шукташ да икте-весеылан йӱратымаш дене темше поро мутым ойлаш.

Угыч да угыч тендам Кугече кугу пайрем дене саламлем да кажнылан тынысым, тазалыкым, пенгыдылыкым, чон ласкалыкым, улыдымашым тыланем. Тек шӱмыштына курымеш Юмын йӱратымашыже пеледеш да куанле мут-влак йонгат:

ХРИСТОС ЧЫНАК ЫЛЫЖ КЫСЕЛЫН!

Христосын Кугечыже.
Волжск. 2020 ий.

ХРИСТОС ЫЛЫЖ КЫНЕЛЫН

Иисусым йöратыше, тудын колымыжлан верч йöсланыше кокла гыч ик поро енже Аримафей гыч Иосиф лийын. Утарышын орланен колымыжым пален налмеке, шке садешыже тояш манын, Понтий Пилат деч Христосын капшым йодын. Варажым шолып тунемшыже Никодим дене коктын Иисусым ырес гыч волтеныт, куэмеш вўдылын, пещерыш конденыт. Тыште эн яндар капым колоткаш шинчавўд йöре пыштен, кугу кў дене петырен коденыт. Тиде кугарнян камене лийын. Иудей-влак, Христосын капшым апостол-влак шолышт ынышт керт манын, пещерыш пуримо аным петыреныт да оролым шогалтеныт. Рушарнян эрйўдым мланде чот чытырналтын. Кава гыч Суксо волен. Тудо волгенче гай лийын, вургемже лум гай ошо улмаш. Пещерыш пурымаште верланыше кугу кў торашке каен возын. **Иисус Христос ылыж кынелын.**

Рушарнян эрдене Иисусым йöратыше да Тудын дене эре пырля лийше ўдырамаш-влак, Колышын капшым миро дене йыгаш манын, пещер деке толыныт. Корно мучко нуно иктым

шоненыт: «Кузе кўм корандена, кō мыланна полша?» Толын шумекышт, пещерыш пуримо ан почмо улмаш, кў тораште киен. Пурен ончалыныт – Христосын капше тушто лийын огыл. Кок Суксо нунылан куанен ойлен: «Мом

те колышо коклаште илышым кычалыда? Тудо тыште уке. Ылыж кынелын. Шарналтыза Тудын мутшым, вет Тудо языкан-влакын кидышкышт логалшаш, ыресеш орланен колышаш да кум кече гыч ылыж кынелшаш ыле».

Тыгай мутым колын, ўдырамаш-влак поро увер дене Иисусын тунемшыже-влак деке вашкеныт, «Христос ылыж кынелын!» манын нунылан ойланыт.

Могай куан дене ме кызытат тиде мутым Кугече кечын ойлена. Тиде кечын тамык ден колымаш сеналтыныт, Юмылан ўшаныше-

влаклан Юмын Кугыжанышыш омса почылтын. Утарышын ылыжмыже колымекына ылыжшаш улына манме шонымашым пенгыдемда. Тиде илышыштына, ончыкыжым ылыжшашлан ўшаным йомдарыде, тауштен илаш Юмо полшыжо.

**Христос ылыж кынелын!
Чынжымак ылыж кынелын!**

**Тропарь,
5-ше глас**

**Христос колымаш гыч
ылыж кынелын, колымыж
дене колымашым сенен да
шўгарыште улшо-влаклан
илышым пуэн.**

ВОЛГЫДО КУГЕЧЫН КУАНЖЕ ЭРЕ ЧҮЧКАШ ТҮНАЛЕШ

Господь Иисус Христосын Ыресше – сенаш лийдыме кугу вий. Ырес осал шұлышым сенен, сандене тудо Ырес деч чот лүдеш. Арам огыл эр молитваште Ыреслан тропарьым лудына. Тудо тыге йонгалтеш: «Юмо, Шке калыкетым утаре, Шкендын чыла түрлетланат порым пүрө, мыланна, чын верам пагалышылан, сенышашлык вийым пу, Ыресетын куатше дене калыкетым арален ашне».

Тиде сенымашын рұдыжō кушто? Тиде йодышлан схиигумен Савва (Остапенко) пеш сай умылтарымашым пуа.

Юмын каргыме диавол айдеме тукум ваштареш кучедалаш тўналын. Юмо айдемымат каргыже манын тыршен, тудым түрлө лавыраш варен: көранаш, кугешнаш, поянлыкым йөраташ шұманден – да эше ужмышудымашым ешарен.

Иисус Христосын орланымашыже первосвященник-влак Анна ден Каиафан суртыштышт тўналын; нунын тарзышт Малх күртнӧ перчатке дене Иисусын умшажым перен, а моло тарзе-влак Тудым кум шагат игылтыныт, мыскыленыт, да шўргыж гыч совкален, тыге ойленыт: «Эй, Христос, пророк улат гын, кө Тыйым перыш – каласе!» (Мф.26:68)

Кокумшо суд Пилат дене лийын. Тушто Иисусым сола дене кыреныт, Господьын яндар дечат яндар капше сусырген, ик таза верат кодын огыл. Тыге орландарымек, сарзе-влак Иисуслан йошкар вургемым да, шуанвондо дене тодын, Тудын вуйышкыжо вуйшұдышым чиктеныт, пурла кидышкыже тоям кучыктеныт. Вара кажне сарзе ончыланже сукен шинчын, Иисусым игылтын ойлен: «Куане, иудей-влакын Кугыжашт!», а вара тояжым налын, Господьым вуйжо гыч перен. Кажне перымылан шуанвондо вуйшұдышын пүсө имыже-влак Иисусын вуйышкыжо керылт пуреныт, вўрым йоктарен, волгыдо шинчажым йошкартеныт.

Кумшо суд Ирод кугыжа дене лийын. Тиде осал чонан айдеме Господь Иисус Христосым тынеш пуртышо святой Иоаннын вуйжым руалаш лўдын огыл. Ирод Господьым

фокусник манын, чот игылтын да шке салтакше-влак Иисусым вўр вузык марте кырыктен. Нунышт көжō чотрак осалланен орландарен кертмыштым ўчашен ончыктеныт. Вара Ирод Иисусым уэш Пилат деке колтен, а тудыжо Господь Иисус Христосым ыресеш пудален сакаш кўштен...

Уло калык ушым йомдарыме гай лийын кычкырен: «Пудален саке! Ыресеш пудален саке!» (Лк.23:21) «Тудын вўржō мемнан да икшывына-влак ўмбалне!» (Мф.27:25)

Ала-могай лўдыкшō янлык дечат чот осалланен, иудей туныктышо-влак шке Утарышыштым вуй гыч йол марте сусыртен, кишкын аярже дечат коч аярын мыскылен, ыресеш пудален сакеныт.

Тыгай шучкылык эртыме годым диавол (осал шұлыш), сенен кертмыж дене кугешнен куанен вучен, тебе-тебе тудын шонымашыже шукталтеш: Иисус Христос айдемым карга!

Но уке, Господь Иисус Христос, орландарыше-влакым чаманен, тыге ойлен: «Ачай, титакыштым кудалте, нуно мом ыштат, огыт умыло» (Лк.23:34).

Тебе мо дене осал шұлыш сеналтын! Тебе молан тудо Христосын Ыресше деч лўдын куржеш!

Господь Шке Ыресшым мемнан верч орланымажым ончыктышо куат семын коден. Ырес айдеме тукумын утаралтмыжым ончыкта. Ырес – порылыкын осалым, райын тамыкым сенымыштын символжо, тудо мемнан чыла осалым сеныме саркурална. Осал тушман Ырес деч лўдеш, сандене тамык сеналтын. Сатанан кугыжанышыже Господь Иисус Христосын Ыресеш орланымашыж дене сеналтын. Ырес – мемнан ўшан, мемнан вий, мемнан чап, куан, чытымаш, сенымаш, утаралтмаш!

Сандене меат койшо да койдымо тушман-влакын осалыштым, Господь Иисус Христосын Ыресыште чытен кечымыжым эре шарнен, поро шўм-чон дене чыла чытен лекшаш улына. Тунам шўм-чоныштына волгыдо Кугечын куанже эре чўчкаш тўналеш!

Алевтина ТАНЫГИНА ямдылен.

КНИГА МЫЛАННА ТҮНЯМ ПОЧЕШ

«У Сугынь» книган черке службышто кучылтмо кокимшо ужашыжым «Апостол» маныт. Тыгай книгам первопечатник Иван Федоров 1564 ий 14 мартыште савыктен. Тиде Руш культурышто кугу событий лийын, сандене 14 мартыште элыштына Православный книган кечыжым палемдат. Редакцийышкына пурышо икмыняр увер дене тендамат палдарена.

Йошкар-Оласе медицине колледжыште 13 мартыште V Студент лудмаш эртен. Темыже – «Айдемын илышыштыже православный книган верже». Тушто евангелий гыч налме притче-влак да түрлө курымласе черке муровлак икте почеш весе йонгеныт. Христос Шочмо лүмеш Йошкар-Оласе храмын клирикше иерей Димитрий Дьяков пайрем дене саламлен. Славян письменностьлан негызым пыштыше да апостол-влак дене төр улшо Кирилл ден Мефодийлан тропарь ден кондакым мученице Татиана лүмеш храмын хоржо йонгалтарен.

Лудмаш латин йылме дене эртен! Вет ончыкылык медицине пашаен-влак тудым палышаш улыт, да эше 1450 ийыште лукмо икымше Библий латин йылме денак савыкталтын. Студент-влакын латинла мурымышт але каласкалымышт годым экраныште руш текст ончыкталтын.

Тиде лудмаштак Кугу Отечественный сарыште тушманым сенымылан 75 ий темме лүмеш Владислав Бахревскийын «Непобежденные» книгажын презентацийже лийын. Москосо Патриархийын лукмо тиде книгаште Кугу сар годым Калуга область Людиново села воктене партизан-влакын кредалмышт нерген ойлалтеш.

Звенигово кундемыште почеламутым сылнын лудшо-влакын VI конкурсышт 11 мартыште Исменца селаште эртен да «Православный поэзийын сылне шерже» маналтын. Пайремыш районысо 8 школ да Юлсер кундемысе Памар гыч 37 йоча миен. Нуно кызытсе автор-влакын Юмын Авалан

пөлеклалтше почеламутыштым каласкаленыт.

Уло чоныштым пыштен лудмыштым жюри аклен. Красногорский гыч Елизавета Запевалова, Татьяна Никифорова да Татьяна Андреева, Исменца гыч Мария Яковлева ден Елизавета Большакова, Чакмарий гыч Ульяна Степанова, Кужмара гыч Марианна Фёдорова да Звенигово гыч Дмитрий Уляшев диплом дене палемдалтыныт да пөлек шотеш «Святой-влакын илышышт» книгам налыныт. Моло участник-влаклан грамотым да «Йоча Библийым» кучыктеныт.

Христос Шочмо лүмеш Йошкар-Оласе храм пелен Рушарня школыш коштшо-шамыч Православный книга кечым 15 мартыште пайремленыт. Нуно шкешт деке унала ты храмысе книгагудын пашаенже А.А. Кокориным ұжыныт. Алевтина Андреевна руш йомак-влакын ойыртемашт да сылнылыкышт нерген каласкален. Юмын кўштымашым шукташ кўлмө нерген шонымаш чыла гаяк йомакыште улмым пример дене пенгыдемден.

Рушарня школын директоржо С.А. Шареева православный писатель Василий Никифоров-Волгинын «Чистый понедельник» ойлымашыжым йўкын лудмо почеш содержанияйым лончылыктен. Шке пашаштыже Светлана Александровна тыгай йōным чўккыдын кучылтеш.

Юлсер кундем Мамасево школын тунемшыже-влак 12 мартыште Часовенный селасе книгагудыш миеныт. Тыште «Православный книга – духовностьыш нангайыше корно» лўман информационный шагат эртаралтын. Волжск оласе Никольский собор гыч иерей Виталий Ульянов нунылан православный книган духовно-нравственный кўкшытшō, түрлō неле ситуацийыште чоным ырыктен да полшен кертмыж нерген ойлен, тидым Кугу сар годсо примерла дене пенгыдемден. Салтак-шамычын авашт молитвам возен луктеденыт да фронтыш кайыше шочыштылан кучыктеныт, вурге-мышкышт иконкым да ыресым шылтен

ургенит. Шукыштын ўшанышт шукталтын, чудо-влак лийыныт. Молитва чоным лыпландарен, Юмылан ўшанымашке конден. Колышо салтак Александр Зацепан күсеныштыже мумо «Юмылан серыш» почеламут лудмым йоча-влак тўткын колыштыныт.

Вара «Черке да сар» фильмым онченит, черке пашаен-влакын чолган кредалмышт, боевой награде дене палемдалтмышт нерген пален налыныт. Тыгак «Православный книга тўня» выставкын «Литературный полк» ужашыштыже сар нерген книга ден журнал-влакым онченит.

Медведево район Руш Кукмарий шко-лышто 12 мартыште «Сарыште шуаралтше ўшанымаш» темылан мероприятий лийын. Тунемше-шамыч докладым ямдыленыт. Нуно икмынар священнослужительын сар корныжым да генерал-майор В.П. Виноградовын илышыжым шергалыныт. Ты кундемыштак, Медведево район Пурсанур (Кузнецово) селаште, шочын-кушшо Владислав Петрович нерген пален налаш путырак онгай лийын, вет сай пример ончыкылык профессийым ойырен налмаште күлеш лиеш.

Юмын Аван Владимирский иконыжо лўмеш храмын священникше Василий Яшмолкин йоча-влакым докладым ямдылымыштлан мокталтен, а шкеже нунылан Кенигсберг олам сенген налме годым лийше чудо нерген каласкален. Тунам каваште Юмын Ава кончен, мемнан салтак-влакын чоныштым пенгыдемден, а немич салтак-шамычым тунам лўдмаш авалтен.

Мучашлан Калужский да Боровской митрополит Климентын мутшым ушештарена: «Книга мыланна тўням почеш. Планшет але смартфон гыч интернет страницым лудмо олмеш, книга лудаш сайрак. Мый тендам книга йўраташ ўжам. Телевизорыш огыл, утларакше книга ончыза. Книга тендам шонаш да порым ышташ тунукта».

ЭРЛАСЕ КЕЧЕ САЙРАК ЛИЕШ

И зинек йўратыме да вучымо Кугече кечына вашке толын шуэш. Морко посёлкышто илыше калык лум кайыме верлаште, пўрт да саварла воктене, пу артана шенгелне погынышо куштырам, яра кленчалам погаш тўналын. Йўрлшў саварым ачален шындыман, кажне айдеме шке илемже воктене арулыкым эскерен шогышаш. Тунам веле Кугече пайрем кугу кече гаяк чучеш. Памятник, стелле-влак воктенат тыгай пашам ворандарена. Лум каен пытымеке, шўгарлам эрыкташ тўналына.

Сенымашлан 75 ий темме вашеш Чап аллеиш сылне пеледыш ден пушенгым шындыман. Икманаш, шошо толмо дене чыла тўрлў паша почылтеш. Йўштў ийым шулыкден, тўнямбалне Иисусна ылыжеш. Тек чыла вере тыныс паша озалана. Кугезына-влак гаяк пашалан шуаралтше улына. Пиалан ончыкылык, тыныс илышна верч иза-шольо калыкна дене икоян еш гай лияш тыршена. Тыге ме таче илена, эрласе кечына эше сайрак лиеш манын ўшанена.

Г. КУЗЬМИНА.

СЕНЬМАШЛАН 75 ИЙ ТЕММЕ ВАШЕШ

МОЛИТВАН КУГУ ВИЙЖЕ

Монахиня София (Екатерина Михайловна Ошарина) Кугу Отечественный сарым Берлиныште мучашлен. Ийготым да сарысе сусырым шотыш налде, тудо мландымбалысе ўмыржын пытартыш ийлажым Раиф пörъен монастырьште эртарен, пеледыш-влакым шындылын, святой шўлыш дене авалтше ты верлан мотор тўсым пуртен. Тудын куштымo тўжем дене тўрлө пеледыш тачат монастырьш толшо паломник-влакым куандара.

Матушка София – Юмылан чот ўшаныше крешын татарын ўдыржө. Ачаже черке хорышто мурен, кум кокаже Озан олаште илени, монахиня лийыныт. Кугу Отечественный сар тўналме годым Екатерина Алма-Ата оласе ялозанлык институтын нылымше курсшым пытарен, пеледышым ончышылан тунемын. Удыр-влакым икымше курс гычак сарлан ямдыленыт, южышт медшўжар-влак курсыш возалтыныт, а Катя йўкым пеш писын ойыркален моштен, сандене тудым радист лияш ойырен налыныт, тудо тыгак радист-стрелок-влакын ик тылзаш курсыштым эртен. Ораш гына кодеш: кузе тыгай изи капан нарашта ўдыр кредалмаш кайыме жапыште тушманын тулжо йымач лектеден да тыгодым вачымбалныже автоматом, котомкам, коло килограмман раций аппаратым нумал кертын?

1942 ий тўналтыште Катя Ошарина фронтыш логалын. Тудын служитлыме 125-ше специальный связь батальоном Курск кредалмаш тўналме деч ончыч Орел олашке колтеныт. Ты жаплан олам чылт шалатен пытарыме улмаш, лач черкын да кўртныггорно станцийын оралтышт гына шогеныт. Эсогыл олаште ик пушенге кодын огыл, чыла йўлен, туге гынат лўйкалымаш лыпланен огыл. Аралалт кодшо храмыште илалше священник да икмыняр шонго ўдырамах, мурызо-влак, лийыныт. Кастене Катямытын батальонжо командир дене пырля тушко миен. Кажныже пален: эрла нуно наступленийыш каят, сандене батюшкам молебеным служитлаш йодыныт. Службо годым ятырын шортыныт, очыни, сўй пасуэш вуйыштым пыштышашым шижыныт. Чынак, ты бойышто моткоч шуко салтак колен, а кум радист ўдыр кокла гыч Катя шкет гына илыше кодын.

Матушка София фронтышто лийме пагытшым тыге шарналтен:

– Шукыж годым йўдым куд-кандаш шагат дене пашам ыштенна. Эфирыште иканаште тўжем дене радиостанций лийын, да нунын коклаште тыланет кўлшө йўкым ойырен мошташ кўлын. Ионгылыш лият – чыла пытыш... Немыч-влак радиостанцийым кучаш да радист-влакым пушташ тōчыныт. Сандене станцийым чодыраш веранденна. Тудым оролаш кўлын. Шоget, а йырет чодыра лўшка. Трук иктаж уто йўкым колат да вигак «Шого! Кō толеш?» манын кычкыралат. А иктат уке, нигō ок вашеште. Тыгай годым лўдын-чытырен вучет: теве-теве шенгечет кўзō дене шуралтат. Шке семынет эре Юмым сōрвалет: «Господи, утаре мыйым, полшо, арале...» Сар мучко оныштем

изи ыресым нумалыштынам.

Днеприм вончымо годым мом гына ужаш логалын огыл! Могилевышто, энер вес серыш лекмек, ошкыл каяш огеш лий – тўжем дене колышо кап киен. Илыше кодшо салтак йолет гыч руалта да сōрвален ўмбакет онча: «Шўжарем, полшо...». А тый, тудын пеленже чарнен, полшаш от ярсе, радиостанцийым нумалын, ончыко куржшаш, кылым ыштышаш улат. Тунам подразделенийыштына 25 ен гыч коктын гына илыше кодна.

Кенигсбергом налме годым пеш кугу ўрыктарыше сўретым ужынам. Тиде олам на-лаш пеш неле ыле, кажне пōрт ор дене иктаж. Совет салтак тушто пеш шуко пытыш! Юмын полшымо дене Кенигсбергом налын кертна. Иктаж шўдō наре монах, бачышка, погынен, хоругвийым кучен шогальыч, Казанский Юмын Аван иконыжым луктыч, а йырымваш бой кая. Мемнан салтак-влак мыскарам ышташ тōчышт: «Ну, бачышка-шамыч тарванышт гын, тугеже паша кая!» Монах-влак кузе муралтен колтышт – туге йырым-йыр чыла шыпланыш. Ты татым кучылтын, мемнан-влак иктаж шагат пеле жапыште ончык сенен каен кертыч... Вара пленыш логалше ик немыч салтак деч «Молан лўйкалымым чарнышда» йодмылан «Саркурална шкеак чыгынен шогале» манын вашештыш. Молитван теве могай кугу вийже!

2008 ий 4 апрельыште ончычсо радист, сар жапын неле-кочыжым чытен лекше, Берлиныш шумеш шушо матушка Софиян чонжо Господь кидыш каен.

А. ЛУШКИН.

«Мый Юмым кычалым, Тудо мыйым кольо...»

Святой Черкыште кинде – тиде Христосын символжо. Тудо Шкежак тыге ойлен: «Мый илышын киндыже улам. Тендан ачада-влак ир мландыште манным кочкыныт, но коленыт. А пылпомыш гыч волышо кинде тыгай: кӧ тудым кочкеш, ок коло. Мый пылпомыш гыч волышо илыше кинде улам. Кӧ тиде киндым кочкеш, курым-курымеш ила. Мыйын пуышаш киндем – Мыйын Капем, Мый тудым тӱнян илышыж верч пуэм» (Ин.6:48-51). Мландысе кинде айдемын капшым пукша, Христос, пылпомышысо Кинде, айдемын чонжым курымашлык илышыш нангая.

Черкыште Юмын литургий деч вара толшо калыклан просфорым пуат. Марла ме тудым юмынгинде манына. Тиде киндым святой вӱдеш рум пыштен кӱзштыт. Святой вӱд Юмын порылыкшым, а ру Святой Шӱлышын илышым пуышо вийжым ончыкта.

Юмынгиндын кок лончан улмыжо айдеме кап (ложаш ден вӱд) да чон (ру ден святой вӱд) гыч шогымыжым ончыкта.

Святитель Симеон Солунский тыге ойлен: «Ру дене кӱзштме киндыште кум вещества уло, мемнан чоннат Святой Троице лӱмеш кум ужаш гыч шога. Ложаш ден ру чоным, вӱд тынеш пурымашым, а шинчал уш ден шомакын туныктымашыжым рашемдат. Господь садлан тунемшыже-влаклан тыге ойлен: «Те мландын шинчалже улыда». Ложаш, вӱд, шинчал тулышто иктеш ушнененыт, тыге Господь Юмо божественный киндыж дене мыланна полышым пуа да мемнан дене ушна. Сандене юмынгиндын вийже пеш кугу. Тудым эрдене шужымо мӱшкыреш, святой вӱдым подылын, молитвам лудын тамлыман.

Юмынгиндым чыла ег кӱзштын огеш керт. Юмо дене пырля поро илышым илыше тулык вате але нарашта ӱдыр гына кӱзшт кертеш.

Теве Кужӱнер селаште верланыше святытель Николай Чудотворец лӱмеш храмыште юмынгиндым Екатерина Богатырева кӱзштеш. Тудо пелашыж деч пеш самырык

тулыкеш кодын. Ик ӱдырым ончен куштен, а кызыт кум уныкаже куандарат. Юмынгиндым кӱзшташ Екатерина Михайловнам ты черкын старостаже туныктен. Ончычшо алмаштыше семын веле тыршен гын, ынде ятыр ий ты суапле сомылым тӱрыснек шкетын шуктен шога. Мутланымашна тыгерак рончалте:

– Юмо деке кузе толын улыда?

– Мыйын кочам Юледӱр черкыште старосталан пашам ыштен. Мый шарнем, тудо кажне эрдене молитвам лудеш ыле, мый помыжалтмек, тудын воктек юмылташ шогалынам. Ковамат Юмылан чот ӱшанен, сандене кок ӱдыржыланат, авам ден кокамлан, тиде волгыдо ӱшанымашым шындарен моштен. Авам кужу корныш лектын кайымым деч ончыч эре Юмым сӱрвален, ыреслен колтен. Тыге мыят Юмылан ӱшнаш тӱналынам. Илышыште шуко йӱсӧ лийын, шуко гана пеш нелын черланенат киенам. Кызыт ынде шонем, черкыште пашам ыштышаш улам улмаш да, садлан Юмо мыйым чыла орлык деч арален коштыктен. А просфорлан руашым кузе черке устав кӱшта, туге, молитвам лудын, нӱштылам. Руаш кум шагат жапыште овара, вара адак молитвам лудын, юмынгиндым ышташ тӱналам. Просфор-влакым ыштыме годым, Псалтирь лудмым колыштам да шкежат лудам. Южгунам илышыште тӱрлӧ нелылык лиеда, кид-йол велалтеш да «Тетла тиде пашам ышташ ом тӱнал, вес вере каем» манам, но икмыняр кече веле эртен шукта, «вуем пералтеш», могай-гынат энгек лиеш. Юмо мыйым тыге ӱнгышӧ лияш туныкта. Вара адак Юмым сӱрвалем, проститлаш йодам. «Тетла тыге ойлаш ом тӱнал, ушыштемат, йылмыштемат ӧпке огеш лий» манын шортам. Ик гана шке ыресым вачӱмбакал налмек, тудым кудалташ шоныман огыл да... Юмо почешак шке ыресым чытенак нумалман.

Екатерина Михайловна дене кутырен шинчымына годым Кужӱнер черкын настоятельже протоиерей Вячеслав Михайлов мыланна пеш сай ой-канаш-влакым пуыш. Тудо чылалан пайдале лиеш, шонем:

– Юмылан служитлыше еным Юмо Шке арален куча. Юмынгиндыжым пыштыше ег нимогай осал пашаш, лавыраш ынже логал манын тырша. Тудын йочажым, ешыжым, уло родо-тукумжым арала. Тиде тыгай пӱлек. Черкыште кӱварым мушшо, юмынгиндым пыштыше але вес сомылым шуктышо пашажлан оксам налеш гын, Юмын тыгай пӱлекше огеш лий. Юмо ик пашалан кок гана огеш тӱлӧ. Юмылан яра ыштет гын, Юмо тылат чыла пуа.

– А окса деч посна кузе илыман?

– Тыште тыгай йӱн. Нимогай окса лектышет – пенсий, пособий монь – уке гын, ик тиде сомылым веле шуктен илет гын, тыгай енлан пашадарым тӱлыман. Тошто Сугыньшто тыге возымо: «Шийше вольыкетын умшажым ит петыре, пукшо тудым».

Екатерина Богатыревалан Псалтирьын 33-шо псаломжо гыч ик ужаш лач келшен толеш: «Мый Юмым кычалым, Тудо мыйым кольо да чыла ойгем деч утарыш. Тудын деке толза да волгалтса, да тендан чурийда вожылмашке ок пуло. Теве тиде ӱнгышӧ сӱрвален кумале, да Юмо тудым кольо да чыла ойгыж деч утарыш. Юмо деч лӱдшӧ-шамычым Юмын Суксыжо йыр авырен налеш да утара».

Алевтина ТАНЫГИНА.

ТУНЫКТЕН КАЛАСЫМЕ ШОМАК

Каретыште кудалше поян ег корно воктене шортын шинчыше кресаньыкым ужын. Тудыжо уэш-пачаш иктымак ойлен: «Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже! Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже!»

Тидым колын, кучер вурсен каласен: «Йўын темын да рўден шинча!» Но барин тудлан чарнен шогалаш кўштен, кресаньыкым шкеже деке ўжын да молан тыге чот ойгырымыж нерген йодын.

– Шонго ачам да шым йочам чылан тиф чер дене орланат. Кочкаш нимо кодын огыл. Черланаме деч лўдын, пошкудо-влак мемнан пўртым ўрдыж гыч коран коштыт. Ик имньына ыле. Тудым ужален, ушкалым налаш манын, ачам мыйым олаш колтыш. Ушкал шўр дене теле гоч илен лекташ шонышна. Имне ужалымым осал ег-шамыч эскереныт улмаш. Нуно мыйым авырышт да чыла оксам шупшын налыч. Мўнгыштў улшем-влак чер деч паремыт гынат, уло ешге шужен колаш vele кодын. Ом пале, кузе ынде суртыш пўртылаш, ачам ден шочшем-шамычын шинчашкышт кузе ончалаш? – чон йўсын каласкален кресаньык. Вара молитва семын тудо адак шкенжынымак тўен: – Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже! Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже!

Барин кресаньыкым пеленже каретыш шинчаш ўжын, а кучерлан пазарыш каяш кўштен. Тушто кок имньым, орвам налын. Орва тич тўрлў кочкышым оптен. Эше ик ушкалым налын, тудым орва шенгеке кылден шогалташ кўштен. Чыла тидым чынжымак тудлан пуат манын ўшанен кертдыме кресаньыкын кидышкыже сапым кучыктен да ушештарен: «Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже!»

Барин мўнгыжў пўртылын. Мом ужмыжым, енын ойгылан чонжо тарванымым шарнен, тудо ик пўлем гыч весыш эркын коштеден да эре иктымак йўкын ойлен: «Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже! Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже!» Трук ик пўлем гыч шке парикмахерже куржын лектын, ончыкыжо сукалтен шинчын да лўдын сўрвален:

– Барин! Осалым шонымем кушеч палет? Ит пыtare мыйым! Христос Юмын лўмжў дене сўрвалем, мыйым ит пыtare!

Ожнак шонен пыштымыжым шукташ шонен,

ты кечын парикмахер озажым пуштнеже да чаплырак погыж ден озажым шолыштнеже улмаш. «Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже! Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже!» манын, баринын ик пўлем гыч весыш эре иктымак йўкын ойлен коштымыжым колын, тудо шоналтен:

– Пала, чыла пала! Кў тудлан каласен шуктен? Ала йўшывуя иктажшылан шкеак ойленам?

Шылын шогымо верже гыч тунам тудо куржын лектын, мом ышташ шонымыж нерген озажлан чыла луктын каласен. Барин тудым проститлен да тынысын колтен. Шкеже шоналтен: «Йўра кеч тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийын! Таче корнышто кресаньыкым ом вашлий гын, кызыт вет шўшкыл пыштыме кием ыле!»

Тиде барин ончычшо Ярославль кундем гыч тыглай кресаньыкын пеш талантан эргыже лийын. Изиж годым енын кевытыштыже пашам ыштен, вара шкеат янлык коваште дене торгаен, миллионщик марте шуын, шке элыште vele огыл, вес эллаштат палыме ег лийын. Кугу уш-акылже, тыршымашыже дене погымо поянлыкшым ынде тудо нужна ег-шамычлан, храм ден монастырь-влаклан пуэден, шкеже монах постригым налын. Икмыняр ий гыч тудым чапланыше старец Серафим (Вырицкий) лўм дене пеш шукын паленыт. Святой чудотворец Серафим тўжем дене еным тўрлў ойго, нелылык да чер деч утарен. Шкеже ег-влаклан эре туныктен ойлен: «Тыйын шонымет семын огыл, а Юмын эрыкше почеш лийже!»

«ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК» МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ

Учредитель: "Руш Православный Черкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)" религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12. Журнал лекме жап - 9.04.2020 ий.

0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010 г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийште погымо да верстатлыме, «Принтекс» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 424000, Марий Эл, Йошкар-Ола, Карл Либкнехт урем, 71 "А" пўрт.

Редакцийын да издательын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224 пўлем.

Тел.: (88362) 45-39-54.

E-mail: marlagazet@mail.ru

Тўн редактор: Н.В. Чузаев (протоиерей).

Редакционный совет: И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов, А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлў лийын керттыт.

Серыш-влак мўнгеш огыт колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА КЫШКЫЛ-ТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

АПРЕЛЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН		6	13	20	27
ВТ		7	14	21	28
СР	1	8	15	22	29
ЧТ	2	9	16	23	30
ПТ	3	10	17	24	
СБ	4	11	18	25	
ВС	5	12	19	26	

7	праздник двенадцатые	8	дни строгого поста
14	праздник великие	15	трапеза без мяса
8	спасение седмицы	16	разрешение на рыбу
10	дни поминовения усопших	17	разреш. на раст. масло
14	дни постные	18	разрешение на вино
		19	разрешение на икру рыбы

2 – Кугу канон лудмо кече.
 3 – Преподобный Серафим Вырицкийын кечыже.
 4 – Юмын Авам Моктымаш. Акафист лудмо шуматкече.
 5 – Египетисе преподобный Мариян кечыже.
 7 – Юмын Авалан Поро пұрымашан Уверым пуымо

(Благовещений) кече.

8 – Архангел Гавриилын погыно.

11 – Лазарьым ылыжтен кынелтыме шуматкече.

12 – Господь Иисус Христосын Иерусалим олаш Чапландаралт пұрымыжо.

13–18 – Иисус Христосын орлыкым чытымыж нерген шарныме арня.

16 – Кугу Изарня. Господьын кас кочкышым ышташ шолып погымыжым шарныме да Святой Причастийыш ушныме кече.

17 – Кугу Кугарня. Господь Иисус Христосын утарыше святой орланымашыжым шарнен, пұтым пенгыдын кучымо кече.

18 – Кугу Шуматкече. Москван да уло Российын патриархше святитель Иовын кечыже.

19 – Кугече! Иисус Христосын волгыдын Ылыж кынелмыже!

20–26 – Волгыдо Кугече арня.

21 – Юмын Аван Иверский иконыжын кечыже.

24 – Юмын Аван «Илышым пуышо памаш» («Живоносный Источник») иконыжын кечыже.

26 – Изи Кугече. Апостол Фоман кечыже.

28 – Радинча. Колышо-влакым уштымаш.

30 – Преподобный Александр Свирскийын кечыже.

КОЧКЫШДА ПЕРКАН ЛИЙЖЕ!

Кугече кечын пайрем үстембалне чиялтыме муно ден кулич «оза» улыт. Рецептна почеш ямдылыме кочкышымат пеленышт верандыза, лишыл енда ден унада-шамычым сийлыза.

«ПЕЛЕДЫШ» ШЕРГИНДЕ

Кұлыт: 3 стакан ош ложаш, 250 г маргарин, 1 стакан сапырложаш, 3 кұчым муно, пел изи совла содо, чучалтыш уксус.

Маргарин пушкыдемже манын, үстембаке луктын пыштыза. Муным сапырложаш да уксусан содо дене пырля лугыза, тушко маргариным падыштен колтыза да миксер дене сайын варыза. Вара, ложашым эркын-эркын ешарен, руашым нөштыла. Руашым полиэтилен пакет дене вұдылалза да 30 минутлан морозилкыш пыштыза. Изиш кылмен пенгыдемше руашым мясорубко гоч колтыза. Рожла гыч лекше кажне 5-7 сантиметр кутышым күзө дене пұккын налза да, ик вел мучашыжым чумыртен, нөшмұй дене йыген ямдылыме противеньыш верандыза. Ончылгоч 180 градус марте ырыктен ямдылыме духовкышто 40 минут наре кұктыза.

УЖАН КОТЛЕТ

Кұлыт: 500 г пұтырым шыл (фарш), 3 шолтымо муно, 3 вуй шоган, 2-3 кұчым паренге, 150 г сыр, 5 кугу совла майонез, йоныштымо шем пұрыс, шинчал.

Противеньым нөшмұй дене йыгалтыза. Фаршым пұрыс да шинчал дене пырля туржса да вич ужашлан пайлыза, противеньыш котлет семен шаралтен пыштыза. Кажнышкыже падыштыме шоганым шавалтыза, вара шолдыра теркеш нұжымо муным, тыгаак паренгым, сырым шарыза. Духовкышто сыр ынже кош-

ко манын, үмбачынже кажныжым 1 кугу совла майонез дене йыгыза. Противеньым ончылгоч ырыктен ямдылыме конгаш шындыза, 180 градус шокшышто 30 минут шинчыктыза.

ВИНОГРАДАН САЛАТ

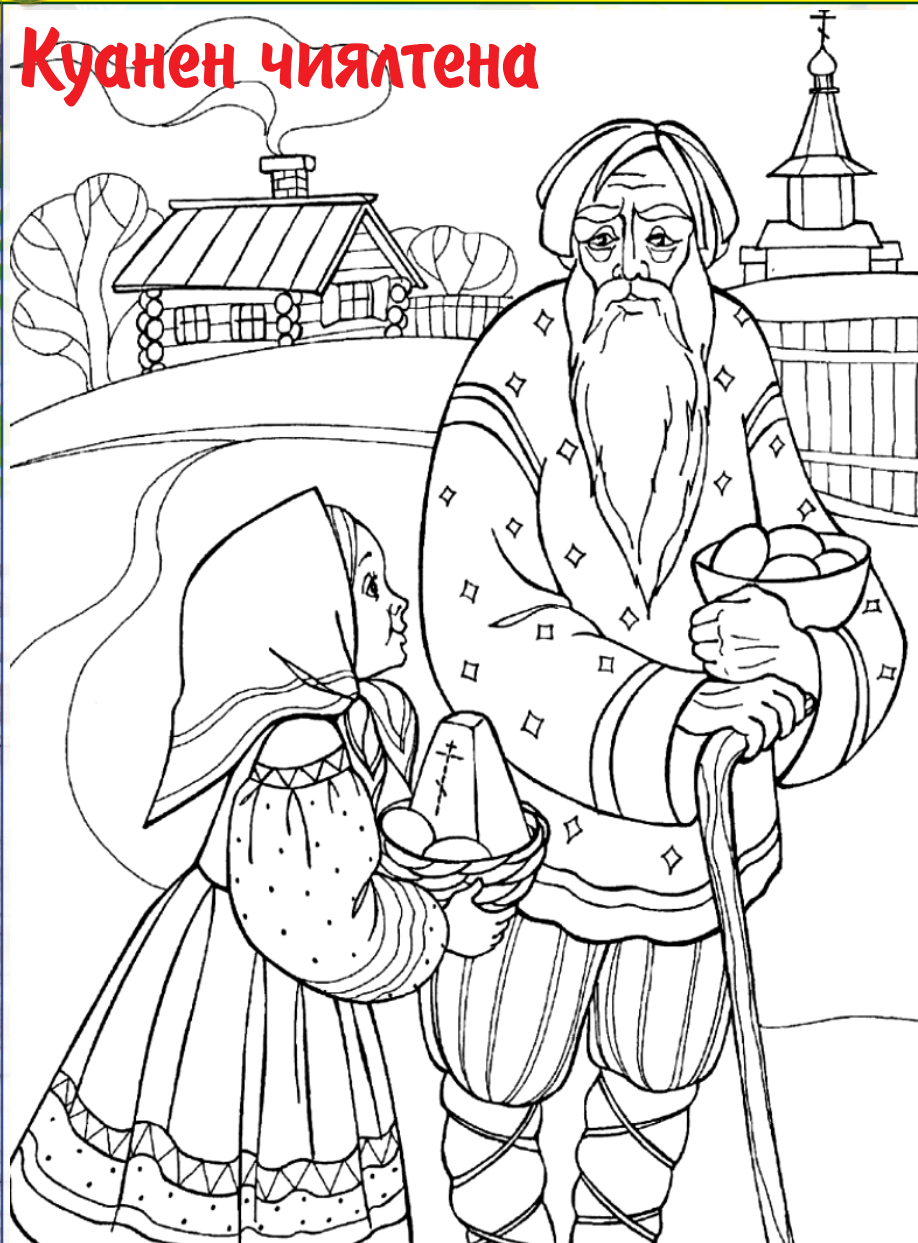
Кұлыт: 400 г виноград, 150 г сыр, пел стакан эрыктыме грецкий пұкш, 3 шолтымо муно, чывын ош шылже (филе), пел лимон, 2 кугу совла нөшмұй, 2 изи совла карри, майонез, шинчал.

Чыве шылым мушса, ұштса да 1 сантиметран кубик семен пұчкедыза. Тушко пел лимоным пунчалза, тамже дене шинчалым шавалтыза, сайын варен, пел шагатлан мариноватталташ шындыза. Нөшмұйым ырыктен ямдылыман салмаш шылым пыштыза, изирак тулышто чевергымешкыже жаритлыза. Вара 2 изи совла карри специйым шавалтыза, сайын варыза да, салмам петырен, 5 минут эн изи тулышто шинчыктыза. Тиддеч вара, уто үй йоген лекше манын, шылым дуршлагыш опталза. Шыл йұкшымешке, пұкшым тыгыдемдыза, виноград мөр-влакым, томжым луктеден, пелыгыч пұчкеден ямдылыза.

Талыка тарелкаш шылым виноград орланге семен шарыза, майонез дене йыгалтыза, үмбачынже пұкшын 1/3 ужашыжым шавалтыза. Муным шолдыра терка гоч нұжен шарыза, майонез дене йыгалтыза, үмбачынже пұкшын 1/3 ужашыжым шавалтыза. Вара сырым шолдыра терка гоч нұжен шарыза, кодшо пұкшым шавалтыза да майонез дене сайын йыгыза. Тиде ора үмбалам виноград пырче-влакым йыгыре оптедыза. Салатым 1-2 шагат шинчыктыза, тыге шке тамжым налеш.

Куанен чиялтена

ШОШО

Шошо кече, мотор кече,
Тыйым чот йоратена!
Шокшетлан куанена,
Йоча-влак, ме, модына.
Шырчык-влаклан омартам
Чонена тыршен тўшкан,
Ямде чапле пӧлекна,
Толза, пешак вучена!

Роман ЯТМАНОВ.

АРЫН ЧЕРКЫШ КАЕНА

Сӧрал, сылне шошо.
Кечат таче шокшо.
Эрденак лектеш
Чеве кече уэш.
Кандалге каваште,
Пеш кўшнӧ, тораште,
Ош суксыла койын,
Ик пыл шкет иеш.
Сур «мурызо»-влак
Пеш сылнын мурат.
Шокта сем адак,
Шынген шўмышкак.
Мардеж ден солна,
Чангын йўкшӧ йонга.
Мемнам Юмын Эрге
Арын черкыш пога.

ШЕРГЕ МЛАНДЕ

Шерге улат мыланем,
Йӧратыме Марий мландем.
Пашаче, эн ўшанле, палем,
Пагалыме марий калыкем.
Сӧрале, шўшпык йўкан,
Ший гае памаш вўдан
Йымыктарыше сылнылыкет,
Орыктарыше порылыкет.
Кушкын ужар кожер,
Авыра мардеж деч ош куэр,
Шыпак йога ший энер –
Шочмо ялем эн сылне вер.
Ялыште мыйын верем,
Юмын пўрымо тукум-вожем.
Тыште марла лач ойлем,
Чон канымеш мутланем.

**Иисус Христосын Шочмыжо
лўмеш храм пеленысе
«Пырче» рушарня школын
тунемшыже-влак.
Морко район, Арын села.**

10 ОЙРТЕМЫМ КЫЧАД МУ

